

Szubjektív Cambridge-i beszámoló

A földrajzzal középiskolás koromban kezdtem el komolyabban foglalkozni. Ez idő alatt több hazai földrajzversenyen is első helyen végeztem, illetve a National Geographic Világbajnokságon, és két ízben a Nemzetközi Földrajz Diákolimpián is képviselhettem hazánkat a magyar csapat tagjaként. Azt hiszem ezek az eredmények, illetve a földrajz iránt érzett szeretetem komolyan hozzájárultak ahhoz, hogy felvételt nyerjek az University of Cambridge földrajz szakára. Ahogyan azt az első pár hónap alatt megtapasztaltam, az angliai (kiváltképp az oxbridge-i) oktatási rendszer jelentősen eltér a hazaitól, ezért a továbbiakban szeretnék betekintést engedni a cambridge-i egyetem kulisszái mögé, természetesen a saját tapasztalataimon keresztül. Az egyik talán legérdekesebb tény, hogy az University of Cambridge 31 különálló college-ből áll. Ezek az intézmények jóval többek egy egyszerű kollégiumnál: azon túl, hogy lakófunkcióval szolgálnak (az alapképzésben részt vevő diákok számára kötelező kollégiumban lakni), szerepet játszanak az oktatásban és a diákok felvételizetésében is. A legtöbb college nagyon különbözik egymástól: előfordulnak közöttük több mint 800 éves intézmények is; de sok csupán néhány évtizedes múltra tekint vissza. Ezen felül léteznek olyan college-ok, melyek csak lányokat vesznek fel soraikba, illetve olyanok is, ahová csak mesterszakos diákok járhatnak.

Egyáltalán nem mindegy, ki melyik college-ba kerül. Az természetesen igaz, hogy mindegyik a cambridge-i egyetem égisze alatt működik, ezért mindenütt magas színvonalú az oktatás, azonban még így is előfordulnak minőségbeli, arculatbeli különbségek. Nem minden college-ban lehet minden tantárgyat tanulni, illetve bizonyos college-ok jobbak, mások rosszabbak egy adott tantárgy oktatásában. Sok esetben a „minél több, annál jobb” elv érvényesül, ugyanis azokba a college-okba, melyek hagyományosan jobbak egy adott tantárgy oktatásában, többen jelentkeznek, illetve ezek a college-ok több embert is vesznek fel az adott szakra. Én a St. Catharine's College tagja vagyok, és úgy érzem, földrajz szempontjából a lehető legjobb college-ot választottam. Itt viszonylag sokan tanulunk földrajzot, ugyanis heten vagyunk az évfolyamon. Ez soknak számít, mivel évente nagyjából száz földrajzost vesznek fel az egész egyetemre alapképzésre, így a legtöbb college-ban csupán két-három, estenként négy-öt diák tanul földrajzot.

Az oktatás szervezésében is komoly szerepet vállalnak a college-ok. Azon felül, hogy a Földrajz Tanszék, mint „összegyetemi” szerv, megszervezi az előadásokat az összes földrajz szakos hallgatónak, az úgynevezett „supervisionöket” a college szervezi. A supervision egy speciális órát jelent, amelyen általában egy vagy két diák, illetve egy supervisor van jelen. A supervisor egy egyetemi tanár vagy PhD hallgató, aki azon túl, hogy tanít és kutat az egyetemen, egy adott college-hoz is tartozik, ahol megtartja ezeket a „kiscsoportos” órákat. A supervisionök miatt olyan hatékony az oxbridge-i rendszer, hiszen személyre szabott oktatást biztosít a diákoknak. A supervisionökre mindig kapunk valamilyen feladatot, ami valamilyen formában kapcsolódik az előadáson hallottakhoz. Ezt követően aztán megvitatjuk az adott témát, a héten olvasott könyveket, cikket, illetve feltehetjük az esetleges kérdéseinket is. A supervisionök száma tantárgy függő. Van, akiknek akár heti négy supervisionje is van. Nekik értelemszerűen kevesebbet kell dolgozniuk egy-egy supervision-re, mint azoknak, akiknek az egész heti munkájuk kell hozzá, hogy felkészüljenek a heti egy supervisionre. Ez annak köszönhető, hogy más típusú feladatokat kapunk, de ettől függetlenül minden szakon egyformán keményen kell tanulni,

A college-ok a supervision-ök megszervezésén túl a felvételizetésben is kulcsszereplők. Ha valaki jelentkezik a cambridge-i egyetemre, az általa választott college-ba kell beadni a jelentkezését, és a college határozza meg, hogy felveszi-e az illetőt az egyetem soraiba. Ezt egy speciális önéletrajz („personal statement”), személyes interjúk és korábbi vizsgaeredmények alapján döntenek el a college tanárai. Az interjú után általában meghatározzák, milyen

vizsgaeredmények fejében (nemzetközi diákoknál ez akár egy komoly nyelvvizsgát is magába foglalhat) veszik fel a jelentkezőt. Ritka esetekben akár további vizsgakövetelmények nélkül is felvehetnek valakit, ehhez azonban rendkívül jól kell teljesíteni az interjún és azt megelőzően is. A college-oknak egyáltalán nem muszáj egy előre meghatározott számú hallgatót felvenniük. Természetesen azt mindenki tudja, hogy egy adott szakon általában hányan tanulnak a college-ban, de megtehetik azt, hogy jóval kevesebb jelentkezőt vesznek csak fel az egyik szakra, ha az oda jelentkező diákokat nem találják megfelelőnek, és többet vesznek fel egy másik szakra, ahol jobbak voltak a felvételizők abban az évben.

Az előadásokat a földrajz tanszék szervezi, melyen mind a nagyjából száz első éves egyetemista részt vehet, függetlenül attól, melyik college tagja. Két tantárgyam van: természetföldrajz, illetve társadalomföldrajz. Ezeket különböző témákra osztják, és mindegyiken belül tartanak nekünk öt-nyolc előadást, általában tömbösítve. Ezek a témák a következők:

Természetföldrajz: Környezeti folyamatok és változásai:

- A Föld
- A krioszféra
- Légköri folyamatok és az éghajlat
- Óceánok és tengerpartok
- Szárazföld és víz
- Környezeti változás a negyedidőszak folyamán
- Élet a Földön

Társadalomföldrajz: Emberek, helyek és politikai különbségek:

- A globalizáció történeti földrajza
- Gazdasági globalizáció és válságai
- A kulturális földrajz alapjai
- Társadalom, környezet és fenntartható fejlődés
- „A kockázat és bizonytalanság földrajza”
- Geopolitika és politikai földrajz
- Kortárs városföldrajz
- A társadalomföldrajz jelenlegi „érdeklődési területei”

Idén nem választhattam a tantárgyakból, jövő évben viszont már sokkal rugalmasabban állíthatom össze az órarendemet. Lesz egy kötelező tantárgyam *Élet a globális változásokkal teli világban* néven, emellett pedig hármat kell választanom az alábbi tantárgyak közül (bár a tantárgyak évente változnak egy kicsit):

- Gazdaságföldrajz
- A településfejlesztés gyakorlata, stratégiái és alapelvei
- Urbanisztika, civil társadalom, állampolgárság
- Tölcsértorkolatok és tengerpartok
- Glaciológia
- Távérzékelés és az éghajlati rendszer

Harmadévből pedig a következő tantárgyak közül kell kiválasztani négyet:

- A brit gazdaság geográfiája
- A bűnözés politikai földrajza
- Az északi-sark körüli területek társadalomföldrajza
- Politikai ökológia és a „Globális Dél”
- A légkör modellezése
- Glaciológia
- Vulkanológia
- Biogeográfia

- A negyedidőszaki környezet
- A posztkolonializáció politikai földrajza
- A veszélyforrások változó kultúrája
- A szociális szabályozás és rendszerezés geográfiája

Az előadások mellett heti egy gyakorlati óránk is van, szintén tömbösítve (azaz egyszerre csak egy témával foglalkozunk, mikor azt befejezzük négy-öt hét után, újat kezdünk) a következő témakörökben:

Földrajzi készségek és módszerek:

- Hogyan dolgozzunk földrajzi adatbázisokkal?
- Térképészet és GIS
- Statisztikai módszerek
- Bevezetés a társadalomföldrajzban használatos kutatási módszerek világába
- Terepi, laboratóriumi és „íróasztal melletti” készségek a természeti környezet megértéséhez

Földrajzi adatbázisok címszó alatt az Excel programot kellett különböző földrajzi adatok (például népszámlálás) értelmezésére használni. A GIS részen belül gleccsereket elemeztünk az ArcMap nevű programmal, illetve térképet készítettünk a CorelDraw szoftver segítségével. Minden óra végén kaptunk egy beadandó feladatot, amit értékeltek és ennek eredményét beleszámítják az év végi vizsgaeredménybe. Statisztikán az SPSS nevű statisztikai programmal készítünk statisztikai elemzéseket különböző adatokról (például a Kréta szigetén mért csapadékmennyiség eloszlásáról), illetve megtanuljuk, hogyan használhatjuk mindezt különböző kutatásokban. Minden statisztika gyakorlat előtt van egy előadásunk is, ahol elmagyarázzák a gyakorlaton használt módszerek (Kolmogorov–Smirnov-próba, Mann–Whitney-teszt, Chi-négyzet-próba, stb.) matematikai hátterét. A gyakorlatok végén értékeli a teljesítményünket egy rövid számítógépes kérdéssorozat segítségével, illetve lesz egy statisztika vizsgánk is hamarosan, melynek eredménye szintén beszámít az év végi osztályzatba. A társadalomföldrajzi kutatási módszerek órák során az interjúk és kérdőívek készítését tanuljuk, illetve hogy hogyan használjuk ezeket egy adott kutatásban. Egy projektet is készítenünk kell ennek kapcsán, amiben a cambridge-i bűnözést és a diákok ehhez kapcsolódó félelmeit vizsgáljuk az imént említett módszerekkel, majd írunk kell minderről egy jelentést, amiben megvitatjuk a kutatás etikai oldalát, illetve hogy hogyan használtuk a különféle módszereket.

A gyakorlati feladatoknak különösképpen az a célja, hogy segítsék a disszertációnk elkészítését. A szakdolgozati témánkon ugyanis már másodévből el kell kezdenünk gondolkodni, és írunk kell három javaslatot év elejére, amiből másodév végére kiválasztanunk egyet. Ezt harmadév végére teljesen ki kell dolgoznunk. Azért fontos, hogy ilyen hamar kitaláljuk, miről szeretnénk disszertációt írni, mivel pontosan meg kell terveznünk az egész kutatás menetét, illetve kérvényeznünk kell a hozzá szükséges pénzügyi forrásokat. Az egyetem ugyanis nagyban támogatja a kutatást. Amennyiben a projekt megéri, szinte bármilyen témájú kutatást, expedíciót finanszíroznak. Ezért vannak, akik norvég gleccsereket elemeznek a disszertációjukban, mások perui expedíciókat szerveznek, és vannak olyanok is, akik a dél-amerikai túlhalásatról írnak diplomamunkát, természetesen úgy, hogy másodévből a nyári szünetük egy részét az adott helyen kutatással töltik.

A disszertációhoz kapcsolódóan a tanszék szervezi a másodévesek számára a terepgyakorlatot is. Idén az alábbi helyszínekre látogatnak el a tavaszi szünetben (ezek a helyszínek is évente változnak): Dánia (tengerparti geomorfológia és ökológia, a partok kezelése), Kréta (településfejlesztés), Mallorca (kortárs társadalomföldrajz, biogeográfia, negyedidőszaki tengerpartok tanulmányozása), Tenerife (biogeográfia és vulkanológia) és Marokkó (településfejlesztés). Célszerű olyan témájú terepgyakorlatot választani, melynek témája kapcsolódik az ember disszertációjához valamilyen formában, mivel mindenki csak az

egyikre mehet, amiről aztán szintén jelentést kell írnia. (Fontosnak tartom megemlíteni, hogy a britek már középiskolában is mennek terepgyakorlatra, bár akkor „még csak” a közeli tengerpartokat, folyókat vizsgálják. Közösen felállítanak egy hipotézist, amit aztán térképekkel, mérésekkel, statisztikákkal támasztanak alá, vagy cáfolnak meg. Ennek eredménye beleszámít a vizsgálóeredményükbe.)

Idén naponta nagyjából egy 50 perces előadásom van, ami először talán nagyon kevésnek tűnik, azonban egyáltalán nem az. A brit rendszer nagyon erőteljesen az egyéni tanulásra fókuszál, ezért az előadásokon csak az alapvető információkat közlik. Viszont minden előadáson kapunk egy 20-30 könyvből vagy tudományos cikkből álló listát, melyből minél többet célszerű elolvasni. Olyan, hogy „tankönyv” nem létezik. A felsorolt könyvek közül mindenkinek magának kell eldöntenie, melyek hasznosak számára. Tehát lényegében elsődleges forrásokból kell magunkban kialakítani egy képet az adott témáról. Az olvasnivaló mennyisége sokszor végtelennek tűnik. Minden supervision-re is kapunk egy bibliográfiai listát (szintén nagyjából 20 elolvasandó művel), mely sok esetben lefedi az előadáson kapott olvasólistát valamilyen szinten. Ezek a források általában az adott supervisionre megírandó esszéhez kapcsolódnak, ugyanis minden supervisionre írunk kell egy 2000-2500 szavas tanulmányt. Minden héten egy esszét írunk, hiszen hetente egy supervisionöm van (egyik héten természet-, másik héten társadalomföldrajz). A hetem nagyjából azzal telik, hogy az adott témakörben (ami általában némiképp kapcsolódik az előadásokhoz) olvasok, majd az egész hét alatt megszerzett tudásomat összegzem egy esszében, amit aztán a supervisoröm személyre szabottan kijavít. A supervisionön megvitatjuk a héten olvasott forrásokat, feltehetjük az esetlegesen felmerülő kérdéseinket, illetve visszakapjuk a kijavított esszéket is. Az, hogy melyik college-ban kinek milyen esszét kell írnia változó, hiszem a supervisor jelöli ki a témákat. Hogy némi bepillantást adjak, milyen is egy cambridge-i esszé, összegyűjtöttem, hogy idén például milyen kérdésekben kellett állást foglalom. Természetföldrajzból írom kellett a negyedidőszaki klímaváltozás bizonyítékairól (pl. jégmagok), a Tibeti-magasföld kialakulásának feltételezett éghajlat-módosító hatásáról, a Milankovics-elméletéről, a Dansgaard–Oeschger- és a Heinrich-eseményekről, a hidrográfiai görbe csapadékhullásra adott válaszáról, a nagy földi légkörzésről, illetve gleccserek és jégtakarók változását feltérképező módszerekről. Társadalomföldrajzból írtunk esszét a kapitalizmus különböző formáiról, a fordizmus-posztfordizmus rendszeréről, a globalizáció egyenlőtlenségéről, illetve be kellett mutatnunk a jelenlegi gazdasági válságon keresztül a kapitalizmus „válságra hajlamos természetét”. Ezen felül írtunk kellett a fenntartható fejlődésről, a radikális környezetvédelem formáiról és az ökoszocializmusról, valamint az amerikai környezetvédelmi mozgalmon keresztül vázolnunk kellett, hogyan formálják a társadalmi viszonyok a tájkép kialakulását, illetve hogyan testesíti meg egy adott táj a rá ható társadalomban uralkodó politikai, ideológiai, gazdasági, kulturális és szociális normákat.

Az esszéírást nagyon élvezem, ugyanakkor nem volt könnyű hozzászokni a fogalmazás angolszász formájához. Itt nemcsak a nyelvi korlátokról van szó, hanem a rendkívül szigorú íratlan szabályokról, amelyek az esszéíráshoz kötődnek. Ezeket a britek már jórészt a középiskola alatt elsajátítják, hiszen a vizsgákon ez alapján értékelik őket. A cambridge-i esszéekben (azon belül is leginkább a társadalom-földrajziakban) elvárják, hogy leírjuk a saját véleményünket is. Ez nagyon tetszik, ugyanakkor nehéz volt megtanulnom, ugyanis a hazai oktatási rendszerben nem hogy esszét nem kell írunk földrajzból, de még csak a saját véleményünkre sem kíváncsiak szinte egyetlen tantárgyból sem. Ha valamilyen órára középiskolában egy-egy ritka alkalommal fogalmazást kell írni, akkor az az elvárás, hogy az órán tanultakat a lehető legpontosabb módon adjuk vissza. A saját szemszögünket esetleg néhány mondatban fogalmazhatjuk meg, de azt is csak ritka esetekben. Nehéz volt feldolgozni, hogy itt az a tárgyi tudás, amit az évek alatt megszerkeztem, szinte egyáltalán nem bizonyul hasznosnak. Néha hiányolom, hogy nincs egy átfogó tankönyvünk, amelyet ha alaposan ismerünk, elmondhatjuk, hogy van egy meglehetősen széles látókörünk a témában. Viszont annak nagyon

örülök, hogy nap mint nap formálják a látásmódunkat, és hogy alapvetően a megfelelő gondolkodásmód elsajátításán van a hangsúly. Természetesen itt is hatalmas mennyiségű információt kell megjegyezni, ugyanakkor a megszerzett információt, főleg társadalomföldrajzból, rendszereznünk kell, tovább kell gondolkodnunk (sok esetben kritikusan), és a saját gondolatainkkal elegyítve létre kell hoznunk a saját szintézisünket. Ez az esszék szerkezetében is megnyilvánul, hiszen társadalomföldrajzból a dialektikus (tézis–antitézis–szintézisre épülő) szerkesztést részesítik előnyben.

A supervisorök esszék formájában minden héten értékelik a teljesítményünket, azonban az osztályzatunkba csak az év végi vizsga számít. Idén két háromórás vizsgám lesz, egy társadalomföldrajzból, egy pedig természetföldrajzból. Ez ugyancsak lehet, hogy kevésnek tűnik, ebbe azonban mindent belesűrítnek. Társadalomföldrajzból három részre osztják az esszékérdéseket, úgy, hogy minden szekcióba négy téma jusson. Ezek közül minden részből egy témakört választunk ki és ezekről kell esszét írni. Természetföldrajzból csak két esszét kérnek, viszont itt írunk kell négy rövid definíciót a különböző fogalmakról (pl. Planck-radiáció, batimetria, endemizmus stb). Pótvizsga nincsen, ennek ellenére viszont nagyon alacsony a bukási arány.

Cambridge-ben ritkák az évközi vizsgák, szinte az összes vizsgát év végén, májusban rendezik. Féléves vizsgákat nem is lehetne rendezni, mivel az Egyesült Királyságban nem félévek, hanem tíz-tizenkét hetes harmadévek vannak. Oxbridge-ben azonban ettől eltérően csak nyolc hét egy trimeszter, ami rendkívül intenzívvé teszi az itt töltött időt. Ha valaki szeretne jól tanulni és szociális életet is élni egyszerre, nem sok alvásra számíthat. A trimeszterek között általában legalább egy hónap szünet van, illetve nyáron három és fél hónap szünetet kapunk, amit érdemes kutatásra vagy valamilyen gyakornoki munkára felhasználni. Ezeket mindenkinek magának kell megszerveznie, bár némiképp segít benne az egyetem által finanszírozott karrierközpont.

A tanórákon kívül nincsen kötelező testnevelés vagy nyelvóra. Viszont a nyelvi központban bárki tanulhat szabadidejében nyelvet és a legtöbb college sikeres vizsga esetén legalább részben kifizeti a tanfolyam árát. Emellett számos sportkör működik a versenytánctól kezdve a frizbiig, természetesen beleértve a híres evezést is. De nemcsak sportegyesületek vannak: létezik csokoládétársaság, teatársaság, politikai társaság, természetvédő egyesületek, kötéssel foglalkozó csoport, magyar egyesület, illetve földrajzi társaság is. Minden héten számtalan előadót hívnak meg különböző témákban, de rendeznek vitákat és karriertanácsadó programot is. A földrajzi társaság például egy diákok által irányított egyesület, mely rendszeresen szervez különböző szociális eseményeket (például elegáns karácsonyi vacsorát), valamint minden héten meghívnak egy előadót egy adott földrajzi témával kapcsolatban. A magyar társaság ezzel szemben inkább a szociális eseményekre fókuszál, de kisebb mértékben szerepet vállal a magyar kultúra terjesztésében is. Egyszóval sohasem lehet unatkozni a rengeteg tanulnivaló mellett.

Azon túl, hogy az egyetem mindent megtesz, hogy segítse a tudományos előmenetelt (azaz finanszírozza a kutatási projekteket, expedíciókat nagyon sok esetben), számos könyvtárral is segíti a diákok munkáját. Minden college-nak van saját könyvtára, ahol egyáltalán nem ritkák a több száz éves kötetek. Az én college-omnak például két könyvtára is van, egy régi és egy néhány éve épített új bibliotéka. Mindkettő az év 365 napján, 24 órás nyitva tartással működik, ezért hajnali négykor sem ritka diákokat látni a könyvtárban. Ezen felül minden tanszék rendelkezik könyvtárral és van egy egyetemi könyvtár is, ahol az összes Egyesült Királyságban kiadott sajtótermék legalább egy példányban megtalálható.

Emellett számos tanár is segíti a munkánkat. A supervisorok nyomon követik a személyes fejlődésünket, hiszen minden héten kijavítják az összes esszét, amire általában nem jegyeket, hanem kommentárokat írnak, bár ritka esetekben osztályzattal is ellátják őket. Ezen felül minden trimeszter végén készítenek egy személyre szabott jelentést minden diákjukról, amit aztán a hallgatók a tanulmányi vezetőjükkel elemeznek. A tanulmányi vezető a diákok

tanulmányi előmenetelért felelős, általában néhány diák tartozik a keze alá. Ő szervezi meg a supervisionöket, illetve gyakran supervisiont is tart. Ha valamilyen problémánk van tanulmányi téren, hozzá kell fordulnunk. Emellett minden diákot beosztanak egy tutorhoz is, aki szintén egy egyetemi tanár, de általában teljesen más tantárgyat tanít, mint amit a hozzá tartozó diákok tanulnak. Ő a jólétünkért felelős, azaz ha anyagi vagy lelki nehézségeink támadnak, bármikor felkereshetjük. Ösztöndíjakra is az ő támogatásával jelentkezhethetünk. Időnként kötelező is elmenni hozzájuk, hogy meggyőződjenek róla, minden rendben van-e.

A hihetetlen lehetőségek, a személyre szabott magas szintű oktatás és az ösztönző légkör miatt nagyon örülök, hogy Cambridge-be járhatok. Természetesen hatalmas a stressz és rendkívül versengő a légkör, illetve nem mindig könnyű megbirkózni a kijelölt feladatokkal, de úgy érzem, jó döntést hoztam, amikor jelentkeztem. Eleinte kicsit nehéz volt megszokni az itteni „földrajzi szemléletet”, ami talán kicsit eltér a hazaitól, de nagyon élvezem a különbségek felfedezését, illetve azt, hogy én némiképp másképp látok dolgokat közép-kelet-európai háttérrel fogva, mint az angolok. Eleinte meglepő volt számomra, hogy még szinte senki sem kérdezte meg (és nem hiszem, hogy ez csak Cambridge-nek köszönhető), hogy mégis mit fogok az egyetem elvégzése után a földrajzos diplomámmal kezdeni, holott Magyarországon ezt a kérdést elég gyakran szegezték nekem. Annak is nagyon örülök, hogy a legtöbben nagyon szeretik a választott tantárgyukat és szívvvel-lélekkel tanulják azt, bár általában csak három évig, mivel a legtöbb brit diák nem jelentkezik mesterképzésre.

Remélem, sikerült némi betekintést engednem a University of Cambridge mindennapjaiba. Bővebb információ a cambridge-i földrajzképzésről a Földrajz Tanszék honlapján, azaz a <http://www.geog.cam.ac.uk/> oldalon érhető el.

Szuda Ágnes, Cambridge